

ប្រភេទគម្រោងសាងសង់ ៣ ប្រភេទ

- ប្រភេទគម្រោងសាងសង់បណ្ណាល័យ
- ប្រភេទគម្រោងសាងសង់សាលា
- ប្រភេទគម្រោងសាងសង់ការងារសាងសង់សេវាសុខាភិបាល

ปฏิรูปโครงสร้าง ๓ อย่าง

ผู้เขียน

ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ตุลาคม ๒๕๕๖

จำนวน

๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท อภินิหาร จำกัด

โทร. ๐ ๒๙๖๔ ๘๘๘๔, ๐๘ ๕๘๔๕ ๘๘๖๘

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ: (สปพส.)

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

๑๒๖/๑๔๖ ชั้น ๔ อาคาร ๑๐ ชั้น

สถาบันบำราศนราดูร ซอยติวานนท์ ๑๔

ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๒-๙๖๕-๙๕๓๑-๓

โทรสาร ๐๒-๙๖๕-๙๕๓๔

Website : <http://www.reform.or.th>

ตู้ ปณ. ๑๖ ปทพ. กระทรวงสาธารณสุข อำเภอเมือง

จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๔

บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อสนับสนุนรัฐบาลและกลุ่มต่างๆ
ในการปฏิรูปประเทศไทย

๑. ประเทศไทยมีทรัพยากรมากเกินพอที่จะสร้างประเทศไทย น่าอยู่ – ถ้ามีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ประเทศไทยมีทรัพยากรมากกว่าสวีเดนแลนด์ เรามีแผ่นดินที่กว้างใหญ่กว่า มีความหลากหลายทางชีวภาพมากกว่า มีทรัพยากรทั้งบนดินและในทะเลมากกว่า เรามีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่า เรามีทุนทางศาสนธรรมมากกว่า นอกจากนี้เรามีทุนทางสังคม ทุนภาครัฐ ทุนภาคธุรกิจ ทุนภาคการสื่อสาร และอื่นๆ ซึ่งรวมกันแล้วมากเกินพอที่จะสร้างประเทศไทยที่น่าอยู่

แต่คนไทยไม่เคยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

มีแต่วัตถุประสงค์แยกย่อยของแต่ละบุคคล ของแต่ละกลุ่ม แต่ละพวก แต่ละพรรค แต่ละองค์กร แต่ละสถาบัน จึงทอนกำลังกันเองไม่เป็นพลังกำลังร่วมกันของชาติที่จะสร้างประเทศไทยน่าอยู่ ถ้าคนไทยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันได้เมื่อใดก็จะเกิดพลังมหาศาลที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง บรรลุความเจริญอย่างแท้จริง สร้างประเทศไทยที่น่าอยู่ที่สุดได้

การจะมีวัตถุประสงค์ร่วมกันได้วัตถุประสงค์นั้นต้องใหญ่กว่าตัวตน

การปฏิรูปประเทศไทยนั้นเป็นการเปลี่ยนโจทย์ ที่ไปเลยความเป็นตัวตน อาจจะมีการไม่รักกัน แต่ไม่มีใครไม่รักประเทศไทย ไม่มีใครไม่ยอมให้ลูกหลานของเราอยู่ร่วมกันด้วยความสุขบนดินแดนของบรรพบุรุษแห่งนี้

การที่รัฐบาลพูดถึงการปฏิรูปขึ้นมาทำให้การปฏิรูปการเมืองหรือปฏิรูปประเทศไทยเป็นประเด็นทางการเมือง และเกิดกระแสความสนใจคนไทยควรใช้เป็นโอกาสที่จะช่วยกันคิดช่วยกันทำ เพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากวิกฤตการณ์เรื้อรัง ไปสู่การพัฒนาในระนาบใหม่ที่นำไปสู่ความเจริญอย่างแท้จริง

๒. ประเทศไทยที่ดีที่สุดในจินตนาการของท่าน

จินตนาการจะทำให้เกิดพลัง เพราะจินตนาการไม่มีข้อจำกัด คนไทยทุกคนควรจะสร้างจินตนาการถึงประเทศไทยที่ดีที่สุด ยังไม่ต้องคิดถึงความเป็นไปได้ จินตนาการอย่างสุดๆ ว่าประเทศไทยที่ดีที่สุดในความฝันของท่านคืออะไร ความฝันยิ่งใหญ่ (Big Dream) ยิ่งให้พลัง

สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ และโซเชียลมีเดีย ควรจะช่วยกระตุ้นและรวบรวมความฝันของคนไทยจำนวนมากที่สุดที่จะมากได้ ที่ฝันถึงประเทศไทยที่ดีที่สุดว่าเป็นอย่างไร เช่น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีสันติสุข

มีเศรษฐกิจดี

สังคมดี

การเมืองดี

สิ่งแวดล้อมดี

ที่ว่าเศรษฐกิจดีนั้นต้องมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ไม่มี ความเหลื่อมล้ำมากเกินไป

ที่ว่าสังคมดีนั้น คือ สังคมมีความเข้มแข็ง ไม่ทอดทิ้งกัน สามารถ แก่ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความยุติธรรมและความเป็นธรรม

ที่ว่าการเมืองดีนั้น คือ มีประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและสมรรถภาพ

ที่ว่าสิ่งแวดล้อมดีนั้น คือ มีความเป็นป่าอย่างน้อย ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ เพื่อให้ธรรมชาติได้ดูแล น้ำไม่ท่วม ไม่แห้งแล้ง สิ่งแวดล้อมไม่เป็นพิษ เป็นภัยต่อสุขภาพของประชาชน มีการจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และยั่งยืน

ฯลฯ

ฯลฯ

ฯลฯ

มีการสังเคราะห์จัดหมวดหมู่ของลักษณะประเทศไทยที่ดีที่สุด นี่คือการเป้าหมายประเทศไทยที่คนทั้งหมดสร้างร่วมกัน จารึกเป้าหมายประเทศไทยด้วยศิลปะแขนงต่างๆ ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม กวีนิพนธ์ให้คนไทยจำขึ้นใจร่วมกัน และร่วมกันขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายอันสูงส่งที่ร่วมกันสร้าง

๓. ปฏิรูปวิธีคิดและจิตสำนึกเพื่อปฏิรูปประเทศไทยให้สำเร็จ

ประเทศไทยพยายามปฏิรูปมาหลายครั้งแล้ว ภายในรอบ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา เกิดความรุนแรงก็หลายครั้งและปรี่มๆ จะเกิดมิกสัญญิกลียุกก็ม ถ้าจะปฏิรูปประเทศไทยให้สำเร็จต้องปฏิรูปวิธีคิดและจิตสำนึก การคิดแบบตายตัวนำไปสู่การแยกส่วนและสุดโต่ง คิดเป็นเขาเป็นเรา คิดเป็นดำเป็นขาว คิดเป็นข้าศึกศัตรู จะต้องต่อสู้ทำลายกัน เราอยู่ในโหมดการต่อสู้ทำลายกันไปมา ทำให้เกิดความรุนแรงและไม่สามารถร่วมมือกัน บ้านเมืองชะงักงันหรือถอยหลัง คนยุโรปก็เป็นผู้นำการคิดแบบแยกส่วนตายตัวทำให้ประวัติศาสตร์ของยุโรปเต็มไปด้วยสงคราม

พุทธศาสนาปฏิเสธการคิดแบบตายตัวและแยกส่วนสุดโต่ง

ในประโยคแรกของปฐมเทศนา พระพุทธองค์ตรัสว่า

“**เทว เม ภิกขเว อนุตตา**” (เทว อ่านว่า ทะเว แปลว่า สอง เหมือนคำว่าทวิ ; **อนุตตา** แปลว่า ส่วนสุดหรือสุดโต่ง (extremes) ข้อความนี้และวรรคที่ตามมาแปลว่า “ส่วนสุดทั้งสองภิกษุไม่ควรเสพ” เป็นที่มาของการตรัสเรื่องทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา

พุทธศาสนามองว่าสรรพสิ่งเป็นกระแสของเหตุปัจจัยหมุนเวียน ไม่มีอะไรดำรงอยู่โดยเอกเทศตายตัว ไม่แยกข้างแยกขั้ว ตามนัยนี้ทุกคน

ล้วนเป็นเพื่อนมนุษย์ที่เกิดแก่เจ็บตายร่วมกัน ควรมีความเมตตาต่อกันและกัน มีความเป็นกัลยาณมิตรกัน

จิตสำนึกที่เล็กและคับแคบทำให้เกิดความบีบคั้น ทั้งในตนเองและกับผู้อื่นนำไปสู่ความขัดแย้ง ความจริงมนุษย์ทั้งหมดและธรรมชาติทั้งหมด ล้วนเป็นหนึ่งเดียวกัน การมีจิตสำนึกใหญ่ที่เข้าถึงความเป็นหนึ่งเดียวของทั้งหมดจะทำให้หลุดพ้นจากความบีบคั้น พบอิสรภาพและความสุขเกิด ความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติทั้งหมด อันเป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกัน ด้วยสันติ

บนเส้นทางของการปฏิรูป ถ้ามีการปฏิรูปวิธีคิดและจิตสำนึกด้วย จะเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก เพราะจะนำไปสู่สันติสุขทั้งในชีวิตและสังคม

๔. ทิศทางการพัฒนาประเทศไทย – เส้นทางวิกฤต หรือ การพัฒนาอย่างบูรณาการ สมดุลและยั่งยืน

ทิศทางการพัฒนาประเทศเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศไทย เพราะการปฏิรูปจะทำให้โครงสร้างต่างๆ มีความถูกต้องและประเทศมีสมรรถนะ ประดุจการประกอบโครงสร้างรถยนต์ให้ถูกต้องให้รถวิ่งได้ดี แต่ไม่ว่าจะประกอบรถยนต์ได้ดีเพียงใด ถ้าทิศทางที่มันวิ่งไปเป็นอันตรายมาก จนมันตกภูเขาหรือดิ่งลงทะเล ถึงรถดีเพียงใดก็ไปไม่รอดเหมือนกัน

ทิศทางการพัฒนาของโลกที่เราได้เห็นตามเขาไปด้วยเป็นทิศทางอันตราย ดังที่กำลังเกิดวิกฤตการณ์ในสหรัฐอเมริกาและยุโรปซึ่งกำลังลุกลามออกไป การพัฒนาปัจจุบันอยู่บนพื้นฐานการคิดแบบแยกส่วน คือ เอาเงินเป็นตัวตั้ง อะไรที่คิดและทำแบบแยกส่วนจะนำไปสู่วิกฤตเสมอ ร่างกายของเราจะมีความเป็นปกติและยั่งยืน เพราะมีการพัฒนาอย่างบูรณาการ

ที่ทุกอวัยวะเชื่อมโยงถึงกันอย่างพอดี ถ้าอวัยวะอย่างใดอย่างหนึ่งเลือกที่จะเติบโตอย่างแยกส่วน นั่นคือการเป็นมะเร็งทำให้เสียสมดุลของทั้งหมด เกิดความไม่ปกติ คือ ป่วยและความไม่ยั่งยืน คือ ตาย

การพัฒนาแบบแยกส่วนที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ก็ทำให้เสียสมดุลทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังที่เกิดภัยพิบัติ เช่น พายุรุนแรง น้ำท่วม เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เกิดความเจ็บป่วยดังคนเป็นโรคมะเร็งและความไม่ยั่งยืน

การพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง เงินก็มีอำนาจมาก เมื่อเงินมีอำนาจมากก็ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นๆ ดังที่เกิดกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ โจเซฟ สตีเกลทซ์ นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลชาวอเมริกันกล่าวว่า การพัฒนาในอเมริกาเป็นประโยชน์ต่อคน ๑ % เท่านั้น คนยากคนจนไม่ได้ประโยชน์เลยแต่กลับแย่ง อังกฤษและสหรัฐอเมริกาก็เป็นประชาธิปไตยแล้ว แต่กลับเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างรุนแรง เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจขึ้นกับอำนาจของ “เงินใหญ่” ประชาชนไม่มีอำนาจ อาจเรียกว่า มีประชาธิปไตยทางการเมือง (คือมีสิทธิเลือกตั้ง) แต่ไม่มีประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจหรือ economic democracy

ฉะนั้น ในการปฏิรูปประเทศไทย เราต้องทำความเข้าใจประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้วย จะต้องสร้างอำนาจทางสังคมขึ้นมา ดังจะได้กล่าวต่อไป ให้สังคมสามารถควบคุมทิศทางการพัฒนาประเทศไทย ให้เป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการ สมดุล และยั่งยืนจึงจะสร้างประเทศไทย นำอยู่ได้

๕. กำโอบคนไทยจึ่งเหมือนไก่อ้อยู่ในแขง – จิกตักันร่ำไป กั๊งๆกั๊งๆถูกนำป้เรือดทหมดทุกตัว

มีผู้อุปมาว่าคนไทยเหมือนไก่อ้อยู่ในแขง ที่จิกตักันร่ำไป จนจึ่งเลียดตก ยางออกก็มีทั๊งๆ ที่รือเขาจะนำป้ฆ่าหมดทุกตัว “แขง” เป็นโครงสร้างที่กักขั๊ง ไก่อ้วไ้ในท้แคบจึ่งกระทบกระทบทั๊งกัน สมมติว่าถ้าเราจจะสอนธรรมะไก่อ้วไ้ว่าใจเย็นๆ ไก่อ้วไ้ยอม อย่ำจิกตักันเลย ก็คงจะไม่ได้ผลตราบใดท้ “แขง” หรือโครงสร้างยั้จกรอบ ไก่อ้วไ้ภายใน

ในสังคัมไทย เมื่อมีปัญหาวะไรก็มักคิดกันแต่เรื่องกรรมดีกรรมชั่ว ส่วนบุคคัล และคิดเชิงอบธรรมะ ขาดความคิดเชิงโครงสร้างแบบท้มา กำหนดพฤติกรรมของไก่อ้วไ้ เช่น ในระบบการเมือมีคอร์รัปชัน เราท้เอาแต่กัน ด่านักการเมือง หรือพูดเชิงอบธรรมหรือแก้ไ้โน้นนิตนี้หน้อย ซึ่งไม่ได้ผลอะไร เหมือนคนเป็นโรคร้ายแล้วมีอาการป่วย เช่น เป็นไข้หรือมีอาการปวดอย่ำรุนแรง เราจจะกินแต่พาราเซตามอลแก้ไข้แก้ปวด โดยไม่เข้าใจสมมติฐาน เบืองลึกของโรครัก้คงจะรักษาให้หายไม่ได้

การปฏิรูปไม่ใช้การกินยาพาราเซตามอล

ไม่ใช้การรักษาตามอาการหรือการพัฒนาแก้ไ้โน้นนิตนี้หน้อยไปเรื่อยๆ หรือเพียงคิดหวัง (wishful thinking) จะให้สิ่้้นั้สิ่้้นั้มันดีขึ้น

ปฏิรูป หมายถึงการเปลี่ยนรูป รูป หมายถึงโครงสร้าง

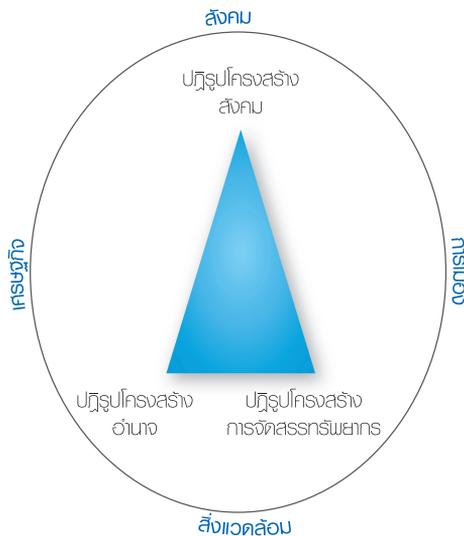
เราต้องท้ความเข้าใจว่าโครงสร้างท้สำคัญอะไรท้ท้ให้ประเทศไทย มีปัญหาหนักๆ ท้แก้ไ้ไม่ได้ แล้วปฏิรูปโครงสร้างนั้นเสีย ประดุจยก “แขง” อันเป็น โครงสร้างท้จกรอบไก่อ้วไ้ ไก่อ้วไ้จะหลุดออกเป็นอิสระ แยกย้ายคู้ยเซียหากิน ไม่มากระทบกระทบทั๊งจิกตักัน

การปฏิรูปไม่ใช่การพัฒนาและไม่ใช้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การพัฒนาและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าก็ต้องทำไป แต่ไม่ใช่การปฏิรูป การปฏิรูปคือ การปฏิรูปโครงสร้างอันเป็นรากฐานที่มาของปัญหาของชาติ เป็นจุดคานงัด ซึ่งเมื่อกัดที่จุดนี้แล้วได้ผลทั้งระบบ

๖.ปฏิรูปโครงสร้าง ๓ อย่าง

- โครงสร้างอำนาจ
- โครงสร้างสังคม
- โครงสร้างการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมนั้นมีหลายอย่าง ในที่นี้จะกล่าวถึงการปฏิรูปโครงสร้าง ๓ อย่าง โครงสร้าง ๓ อย่างนี้เป็นรากฐานที่ลึกซึ้งของปัญหาเกือบทั้งหมดในสังคมไทย

ถ้าเราปฏิรูปโครงสร้าง ๓ อย่างนี้ คือ ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ ปฏิรูปโครงสร้างสังคม ปฏิรูปโครงสร้างการจัดสรรทรัพยากร จะเป็นจุดคานงัดไปสู่ผลดีทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม หมดทุกด้าน ฉะนั้นที่รัฐบาลกำลังแยกการประชุมการปฏิรูปเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มสังคม กลุ่มเศรษฐกิจ และกลุ่มการเมืองนั้น ทั้ง ๓ เรื่องเชื่อมโยงกัน และมีตัวร่วมคือปฏิรูปโครงสร้าง ๓ ด้าน ดังในรูป คณะกรรมการอาจคิดการปฏิรูปในเรื่องต่างๆ หลักคิดอย่างหนึ่งในเรื่องที่มีองค์ประกอบมากๆ คือ การตั้งคำถามว่าอะไรคือ crucial components ที่ถ้าทำอย่างอื่น ๆ ทั้งหมด แต่ถ้าไม่ทำตรงนี้แล้วจะไม่ได้ผล ถ้าเราไม่เข้าใจเรื่องนี้มักจะไปทำตรงที่ไม่ใช่ crucial components หรือองค์ประกอบชี้ขาด เช่น การพัฒนาชนบท มีองค์ประกอบอยู่ ๘ ในจำนวนนี้เป็นองค์ประกอบชี้ขาด ๓ แต่การพัฒนาชนบทมักไปทำที่องค์ประกอบอีก ๕ ซึ่งไม่ใช่องค์ประกอบชี้ขาด การพัฒนาจึงไม่สำเร็จ

ผมเสนอว่า crucial components ของการปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง คือ การปฏิรูปโครงสร้าง ๓ ประการ :

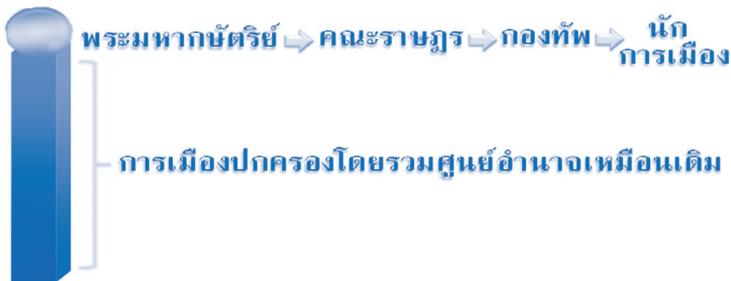
- ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ
- ปฏิรูปโครงสร้างสังคม
- ปฏิรูปโครงสร้างการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

ซึ่งจะได้กล่าวเป็นเรื่องๆไป

๓. ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ

โครงสร้างอำนาจ เป็นเรื่องที่ซับซ้อน ลึกซึ้งและก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างมหาศาล (ดูเอกสารเรื่อง “ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ” โดยคณะกรรมการปฏิรูปที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน พิมพ์โดยสำนักงานปฏิรูป) ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะ **การปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจ** การปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจเป็นต้นตอของปัญหาทางการเมือง ปัญหาคอร์รัปชัน และอื่นๆ เรามักสนใจปัญหาทางการเมืองและแก้ตรงการเมืองซึ่งไม่สำเร็จ ดังที่มีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง ๑๘ ฉบับ แต่ไม่สนใจตรงการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจ อันเป็นต้นตอของปัญหาทางการเมือง การปฏิรูปประเทศไทยคราวนี้ ควรจะทำความเข้าใจถึงปัญหาทางโครงสร้างของการปกครอง

การปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางมีมาตั้งแต่ครั้ง ร.๕ โดยมีกรมต่างๆ เป็นเครื่องมือ แม้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ก็เปลี่ยนแต่ผู้ถืออำนาจทางการเมือง แต่โครงสร้างการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจไม่ได้เปลี่ยนแปลง (ดังรูป) คือผู้ถืออำนาจทางการเมืองเปลี่ยนจากพระมหากษัตริย์ เป็นคณะราษฎร เป็นกองทัพ เป็นนักการเมือง แต่การรวมศูนย์อำนาจการปกครองกลับมากขึ้น ดังที่มีการตั้งกรมต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

การปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจทำให้เกิดผลเสียอย่างฉกรรจ์อย่างน้อย ๖ ประการ คือ

(๑) **ทำให้สังคม ชุมชน ท้องถิ่นอ่อนแอ** เพราะรัฐมีอำนาจมาก ประชาชนมีอำนาจน้อย ถ้าชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งก็จะจัดการเรื่องของตัวเองไปได้ ๘๐-๙๐% ไม่ส่งปัญหาารุมเร้าเข้าส่วนกลางดังเช่นทุกวันนี้ ซึ่งไม่มีใครเก่งพอที่จะแก้ไขได้

(๒) **ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจรวมศูนย์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น** ที่แตกต่างกันหลากหลายไปตามภูมิประเทศต่างๆ อากาการของความขัดแย้งก็เช่น ความรุนแรงใน ๓ จังหวัดชายแดนใต้

(๓) **ระบบราชการอ่อนแอ เพราะใช้อำนาจมากกว่าปัญญา**

(๔) **เกิดปัญหาคอรัปชั่นกัดกินชาติ** ดังที่ลอร์ดแอสตัน กล่าววว่า “Absolute power corrupts absolutely” ประเทศสวีตเซอร์แลนด์เมื่อก่อนก็เต็มไปด้วยคอร์รัปชั่น เพราะรวมศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลาง ต่อเมื่อกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ๒๖ ท้องถิ่น คอร์รัปชั่นก็หมดไป

(๕) **ทำให้การต่อสู้ทางการเมืองเป็นไปอย่างรุนแรงและการเมืองมีคุณภาพต่ำ** เพราะเดิมพันสูง ใครชนะกินรวบหมดทั้งประเทศ จึงเป็นแรงจูงใจให้นักธุรกิจการเมืองทุ่มต่อสู้ทุกๆทาง ใช้ทั้งอำนาจการเงินและอำนาจอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ทำให้การต่อสู้ทางการเมืองรุนแรง และเมื่อต้องใช้เงินมากก็ต้องมีการถนอมทุนและเอาผู้ลงทุนเข้ามานั่งในตำแหน่งทางการเมือง ทำให้การเมืองมีคอร์รัปชั่นสูงและมีสมรรถนะต่ำ นี่เป็นเหตุที่ว่าแก้ตกรการเมืองเท่าไรๆ ก็ไม่ได้ผล เพราะรากเหง้าของปัญหาอยู่ที่การรวมศูนย์อำนาจการปกครอง ถ้าอำนาจการปกครองกระจายไปสู่ชุมชนท้องถิ่นโดยทั่วถึง แรงจูงใจในการต่อสู้เพื่อกินรวบอำนาจก็จะหมดไป

(๖) **ทำให้ภาครัฐประการได้งาย** ถ้าอำนาจกระจายไปสู่ท้องถิ่นหมด รัฐประหารก็จะทำไม่ได้ เพราะไม่รู้จะยึดตรงไหน

การปฏิรูปโดยคืนอำนาจไปให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ปกครองตนเอง จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นของประเทศไทยทุกยุคทุกอย่าง

ต้องส่งเสริมให้ชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง กระบวนการจัดการตนเองนี้ จะเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง การจัดการได้เป็นการสร้างอำนาจในตนเอง จัดการในที่นี้หมายถึงจัดการการพัฒนาอย่างบูรณาการและจัดการพัฒนานโยบาย

อำนาจรัฐและอำนาจเงินไม่สามารถจัดการพัฒนาอย่างบูรณาการได้ มีแต่จะพัฒนาไปเสียสมดุล ดังที่เกิดขึ้นในอังกฤษและอเมริกา นี่เป็นประเด็นที่ควรจะต้องสังเกตุไว้ให้ดีว่าประชาธิปไตยแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงนั้น ไม่พอที่จะสร้างการพัฒนาอย่างบูรณาการ สมดุล และยั่งยืน ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น ต้องสามารถจัดการการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

ขณะนี้กระบวนการชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง กำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งควรได้รับความสนับสนุนจากทุกภาคส่วนของประเทศ

ยังมีกฎหมาย กฎระเบียบ อีกเป็นร้อยๆฉบับ ที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ควรมีการออกกฎหมายปลดล็อกกฎหมายที่รวมศูนย์อำนาจเหล่านี้ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองได้อย่างแท้จริงและเข้มแข็ง ในกฎหมายฉบับเดียวกันนี้ ควรปฏิรูประบบการงบประมาณให้ไปสนับสนุนการคืนอำนาจให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ปกครองตนเอง

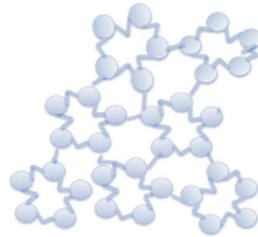
เมื่อคืนอำนาจไปให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองแล้ว ระบบราชการส่วนกลางก็ต้องปรับตัวจากการเป็นผู้ทำเอง ไปเป็นผู้สนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ ซึ่งต้องใช้ปัญญา อันจะทำให้ระบบราชการเข้มแข็งขึ้น

๘. การปฏิรูปโครงสร้างทางสังคม-สังคมเข้มแข็งและพลังพลเมือง เป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตของประเทศ

เรื่องนี้มีคนเข้าใจน้อยแต่สำคัญที่สุด โครงสร้างทางสังคมกำหนดคุณสมบัติของสังคม **สังคมที่มีโครงสร้างทางตั้ง (Vertical society) เศรษฐกิจจะไม่ดี การเมืองจะไม่ดี และศีลธรรมจะไม่ดี** สังคมไทยเป็นสังคมทางตั้ง สังคมทางตั้งหมายถึงสังคมที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนที่มีอำนาจข้างบนกับคนไม่มีอำนาจข้างล่าง สังคมเชิงอำนาจจะขาดการรวมตัว

(ก) **สังคมแนวตั้ง** ที่สัมพันธ์กันด้วยอำนาจ
ขาดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ เป็นสังคม
อ่อนแอ

(ข) **สังคมแนวราบ** ที่ผู้คนมีความเสมอภาค
มีการรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำ เป็นสังคม
ที่เข้มแข็ง

ร่วมคิดร่วมทำ ความเป็นสังคม (ความร่วมมือกัน) มีน้อย เป็นสังคมอ่อนแอ **สังคมทางราบ (Horizontal society)** คือ สังคมที่มีความเสมอภาค มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่ม ชมรม สมาคม สหกรณ์ มูลนิธิ ชุมชน เป็นสังคมเข้มแข็ง หรือมีพลังอำนาจทางสังคม

ถ้าต่างคนต่างอยู่ ตัวใครตัวมัน ไม่มีความเป็นสังคม ไม่มีพลังอำนาจทางสังคม แต่ถ้าคนหลายๆ คนมารวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ทำให้เกิดความเป็นสังคมหรือสังคมเข้มแข็ง มีพลังอำนาจทางสังคม

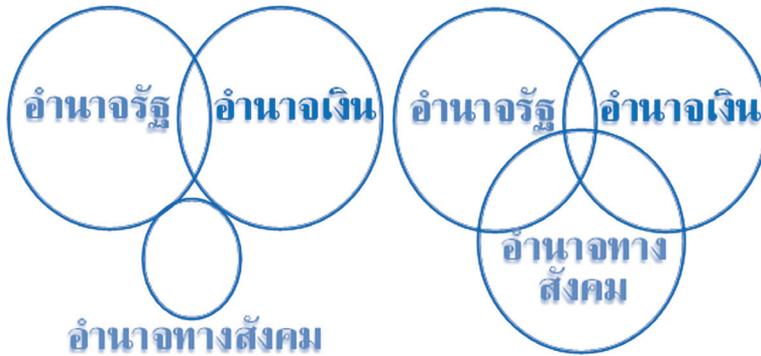
พลังอำนาจทางสังคมเป็นเครื่องหยุดยั้งความไม่ถูกต้อง
และเป็นกำลังที่ทำให้เรื่องยากสำเร็จ

จะเห็นได้ว่าในสังคมมีพลังอำนาจ ๓ ชนิด คือ

ก. พลังอำนาจรัฐ

ข. พลังอำนาจเงิน

ค. พลังอำนาจทางสังคม (จากการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ)

(ก) สังคมเผด็จการ พลังอำนาจทางสังคม มีน้อย ความไม่ถูกต้องจะมีมาก เศรษฐกิจจะไม่ดี การเมืองจะไม่ดี และศีลธรรมจะไม่ดี

(ข) สังคมที่อำนาจทั้ง ๓ เสมอกัน เป็นสังคมสมบูรณ์ เศรษฐกิจจะดี การเมืองจะดี ศีลธรรมจะดี

ถ้าสังคมอ่อนแอ (ตามรูป ก.) ความไม่ถูกต้องจะมีมาก เศรษฐกิจจะไม่ดี การเมืองจะไม่ดี และศีลธรรมจะไม่ดี ตรงข้ามกับถ้าสังคมเข้มแข็ง (ตามรูป ข.)

ที่ประเทศอิตาลี ตอนเหนือกับตอนใต้ แตกต่างกันมาก เหมือนเป็นสองประเทศ ทั้งๆที่ใช้รัฐธรรมนูญเดียวกัน กฎหมายเดียวกัน ตอนเหนือ เช่น แอวมิลาน โทเรโน เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี แต่ทางตอนใต้ เช่น แอซซูลี ซาร์ดีเนีย เศรษฐกิจไม่ดี การเมืองไม่ดี และศีลธรรมไม่ดี Robert Putnam จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดไปวิจัยว่าอะไรเป็นเหตุให้แตกต่างกัน เขาพบว่าตอนเหนือเป็นสังคมแนวราบ สังคมเข้มแข็ง ที่เรียกว่าประชาสังคม (Civil society) ส่วนภาคใต้นั้นเป็นสังคมแนวตั้งมาหลายศตวรรษแล้ว บางเมืองก็เคร่งศาสนา แต่ศีลธรรมก็ไม่ดี พุทน์มได้รายงานเรื่องนี้ในหนังสือชื่อ “Making Democracy Work : Civic Traditions in Modern Italy” ซึ่งหมายถึงว่าที่ประชาธิปไตยจะได้ผลนั้น (ไม่ได้อยู่ที่มีการเลือกตั้งอย่างเดียว) อยู่ที่การมีความเป็นประชาสังคมหรือสังคมเข้มแข็ง

สรุปว่าถ้าเราอยากให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี จะพัฒนาเฉพาะตรงเศรษฐกิจ การเมือง และศีลธรรม เท่านั้น จะไม่สำเร็จเพราะปัจจัยชี้ขาดอยู่ที่สังคมเข้มแข็ง

การปฏิรูปโครงสร้างทางสังคมจากสังคมทางตั้งมาเป็นสังคมทางราบ จึงมีความจำเป็น โดย

(๑) กระจายอำนาจการปกครองให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ปกครองตนเอง รัฐรวมศูนย์อำนาจทำให้สังคมอ่อนแอ การลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจให้ประชาชนจะทำให้สังคมเข้มแข็ง

(๒) สนับสนุนการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ในทุกองค์กร และในทุกเรื่อง ให้เกิดความเป็นประชาสังคม เนื่องจากสังคมเข้มแข็งเป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตของประเทศ ควรจะมีกลไกที่สนับสนุนเรื่องนี้เชิงนโยบาย เช่น

มีกระทรวงส่งเสริมประชาสังคม ที่มีลักษณะพิเศษที่ไม่ใช่ระบบราชการ ซึ่งจะทำงานนี้ไม่ได้ หรือเป็นกองทุนที่มีพลัง

(๓) ระบบการศึกษาทั้งหมด ต้องสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นพลเมือง และทักษะของการสร้างสังคมเข้มแข็ง

(๔) ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างพลังพลเมืองให้เกิดขึ้นโดยรวดเร็ว ช่องทางการสื่อสารมีมาก การมีสารที่ดีมีเสน่ห์ และโดนใจผู้คน ที่ทำให้ผู้คนอยากสื่อสารกันต่อไปให้เต็มประเทศ พลังคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศ หรือกับการปฏิรูปประเทศไทยมีความสำคัญมาก เพราะคนรุ่นใหม่มีการศึกษาดีและใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเก่ง ประกอบกับการที่พวกเขาจะต้องรับผิดชอบอนาคตของประเทศไปอีกนาน ฉะนั้นควรจะมีส่วนเดินยุทธศาสตร์พลังคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างพลังพลเมือง

การปฏิรูปโครงสร้างทางสังคม โดยการเปลี่ยนสังคมทางตั้งให้เป็นสังคมทางราบ เพื่อสร้างสังคมเข้มแข็ง และพลังพลเมืองนี้ จะมีวิธีการได้อีกอีก กระบวนการปฏิรูปประเทศไทยควรพยายามศึกษา ขบคิด และเรียนรู้ จากการลงมือทำอย่างเต็มที่ เพราะสังคมเข้มแข็งเป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตของประเทศจริงๆ

๙. ปฏิรูปโครงสร้างการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

ความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยและสังคมโลก นั้นเกิดจากความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเหลื่อมล้ำในอำนาจ ความเหลื่อมล้ำในโอกาส ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร

ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตเป็นเรื่องสำคัญ แต่เดิมเมื่อมนุษย์เกิดมาก็มีสิทธิตามธรรมชาติ ที่จะใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต เช่น มีอากาศที่จะหายใจ มีน้ำดื่ม มีที่ดินที่จะอยู่อาศัย และทำมาหากิน มีป่าไม้และแหล่งน้ำ เพื่อดำรงชีวิต ต่อมาเมื่อรัฐมีอำนาจมากได้รับเอาทรัพยากรต่างๆ เช่น ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ไปเป็นของรัฐ ไม่ใช่ของประชาชนอีกต่อไป สุดท้ายรัฐจะจัดให้ใครใช้ หรือไม่ให้ใครใช้ กาลเวลาได้พิสูจน์ให้เห็นว่ารัฐไม่สามารถจัดการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน เช่น ประชาชนที่ยากจนไม่มีที่ดินที่จะอยู่อาศัยและทำกินทำให้ชีวิตขาดความมั่นคง ป่าไม้ที่เคยมีกว่า ๖๐% ของพื้นที่ก็ ถูกทำลายไปเหลือเพียง ๒๐ กว่า % ไม่เพียงพอที่จะรักษาความสมดุลของธรรมชาติ ทำให้หน้าแล้งก็ขาดน้ำ หน้าฝนน้ำก็ท่วมมากขึ้นเรื่อยๆ จนเสียหายแก่ชีวิตและเศรษฐกิจอย่างมหาศาล เพราะขาดต้นไม้ที่จะดูดซับน้ำ ยามน้ำมาก และปล่อยน้ำยามน้ำน้อย

ถ้ามีการจัดการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนประชาชนจะหายจน มีคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต ทำให้ความเป็นป่าไม้และแหล่งน้ำกลับคืนมา สามารถรักษาความสมดุลของธรรมชาติ ไม่แล้งจัด น้ำไม่ท่วมบ่อยและรุนแรง

คำว่าทรัพยากรมีความหมายกว้าง นอกจากทรัพยากรธรรมชาติแล้วยังหมายถึง การเงินการคลัง และทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งต้องการการปฏิรูปให้มีความเป็นธรรม ในที่นี้จะกล่าวถึง**การปฏิรูปที่ดิน**อย่างเดียว

ประเทศไทยมีที่ดิน ๓๒๑ ล้านไร่ ถ้าจัดการการใช้ที่ดินอย่างเป็นธรรมจะแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างเด็ดขาดและถาวร และมีผลเชื่อมโยงถึงเรื่องสังคมและสิ่งแวดล้อม นโยบายประชานิยมแบบแจกของหลายรัฐบาล

ที่ผ่านมากคงจะหมดงบประมาณไปหลายล้านล้านบาท แต่ไม่สามารถแก้ความยากจนได้จริง เงินเหล่านี้รวมกันมากพอที่จะจัดการเรื่องที่ดิน ซึ่งจะแก้ความยากจนได้อย่างถาวรและความมั่นคงของชีวิตได้จริง โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

(๑) รัฐจัดให้ประชาชนจำนวนมากที่สุจริตที่ดินเป็นที่ยู่ออาศัยและทำมาหากิน ครอบครัวละ ๒-๓ ไร่ ก็ได้ โดยหลายวิธี เช่น ใช้ที่ดินของรัฐ โดยขอบริจาค โดยรัฐออกเงินซื้อ โดยขึ้นภาษีที่ดิน โดยการจำกัดการถือครองที่ดิน โดยภาคธุรกิจช่วยกันออกทุนซื้อที่ดิน โดยให้ชุมชนจัดการ หรือโดยการให้เช่าราคาถูกระยะยาว

(๒) การที่ประชาชนมีที่ดินของตนเอง จะทำให้เกิดความมั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัยและในเรื่องอาหาร ถ้ามีที่ดินเสียแล้วต่อให้จนอย่างไรก็สร้างบ้านอยู่ได้เอง เช่น บ้านดินและสามารถผลิตอาหารได้พอกิน มีความมั่นคงด้านอาหาร ผู้ใหญ่ผายและคุณค่าเดื่องที่บุรีรัมย์ ได้ทำวิจัยว่าทำอย่างไรที่ดิน ๑ ไร่ จะทำได้พอกินทั้งครอบครัว และได้พบวิธีการนั้นแล้ว เพราะฉะนั้นที่ ๒-๓ ไร่ ต่อครอบครัวนั้นพอกินแน่ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยก็ทำโครงการ “๑ ไร่ ๑ แสน” และกำลังเพิ่มเป็น “๑ ไร่ ๒ แสน” เพราะฉะนั้นที่ดิน ๒ - ๓ ไร่ ต่อครอบครัวจึงพอกินแน่^๑ การมีความมั่นคงทางที่อยู่อาศัยและทางอาหารของประชาชนทั่วประเทศ เป็นฐานให้ประเทศแข็งแรง

(๓) เมื่อประชาชนจำนวนมากมีที่ดินของตนเองแล้ว ทุกครอบครัวควรมีสระน้ำประจำครอบครัว ที่เก็บน้ำได้ทั้งปี เพื่อเลี้ยงปลาและรดน้ำต้นไม้ ปลาและต้นไม้เป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างดี นอกจากนั้นการมีสระน้ำประจำครอบครัวทั่วประเทศจะเป็นแหล่งกักเก็บน้ำที่รวมกันเป็นปริมาณ

^๑ หมายเหตุ ถ้าทำเกษตรแบบปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการค้าก็ไม่พอกินแน่ แต่ถ้าทำเกษตรยั่งยืนแบบเศรษฐกิจพอเพียงก็พอกินพอใช้และมีภูมิคุ้มกัน

มหาศาล ป้องกันน้ำท่วม ซึ่งดีกว่าการสร้างเขื่อน เพราะไม่ต้องทำลายป่า ไม่สร้างความขัดแย้ง และน้ำที่เก็บก็เป็นประโยชน์ต่อบ้านทุกบ้าน และเมื่อทุกคนรอบครัวมีที่ดิน มีสระน้ำ ก็จะปลูกต้นไม้ ซึ่งรวมกันทั้งประเทศจะเป็นจำนวนมหาศาล ช่วยให้ความเป็นป่ากลับคืนมา ช่วยให้ธรรมชาติคืนกลับสู่สมดุล

(๔) ประชาชนที่มีที่ดินอยู่และผลิตอาหารกินเองได้เหล่านี้ยังสามารถประกอบอาชีพที่ ๒ ที่ ๓ ได้อีก เพราะการเกษตรยังยืนหรือเกษตรผสมผสานไม่ต้องใช้เวลามาก ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่ตกอยู่ใต้ความบีบคั้น เพราะมีหลักประกันในความมั่นคงเรื่องที่อยู่และอาหารอยู่แล้ว อาชีพอื่นที่เพิ่ม เช่น ค้าขายหรือรับจ้าง หากมีความผันผวนไปอย่างไรก็ไม่เป็นไร เพราะมีบ้านอยู่และมีข้าวกินแล้ว เรียกว่ามีภูมิคุ้มกัน

อนึ่ง เมื่อประชาชนมีที่ดินของตนเองแล้ว สามารถใช้ที่ดินส่วนหนึ่งปลูกไม้ยืนต้นที่ทำกระดานได้ เช่น ต้นสัก ต้นยางนา ซึ่งนอกจากให้ความเป็นป่าแล้ว เมื่อวัยชราสามารถเลือกตัดต้นไม้ทำประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ต้นละหลายหมื่นบาท โดยที่ความต้องการไม้กระดานไปทำเฟอร์นิเจอร์และปลูกบ้านนั้น ตลาดไม่มีที่สิ้นสุดและผู้ปลูกสามารถต่อรองราคาได้มาก เนื่องจากเก็บไว้เป็นต้นไม้เนาเสียแต่กลับโตขึ้น ตรงนี้เขาเรียกว่าปลูกต้นไม้ไว้เป็นบำนาญ ยิ่งแก่ยิ่งสบาย ดีกว่าไปแจกเงินคนแก่เดือนละ ๖๐๐ บาทมาก

(๕) เมื่อมีที่ดินอยู่อาศัยและเศรษฐกิจที่ดีตามที่กล่าวในข้อ (๔) แล้ว พ่อ แม่ ลูก ญาติ พี่ น้อง สามารถอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เกษตรกรรม-อาชีพผสมเกิดความอบอุ่น ไม่เกิดครอบครัวแตกอย่างเศรษฐกิจแบบเดิม ที่พ่อแม่ไปทางลูกอยู่ทาง บางทีผิวเมียก็ไม่ได้อยู่ด้วยกัน ต้องร่อนไปใช้แรงงานที่อื่น การมีครอบครัวที่อบอุ่นจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน และของทุกคน

(๖) เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจมหภาค เพราะจะไม่ถูกกดดันจากค่าแรงแบบเดิม เดิมผู้ใช้แรงงานต้องจากบ้านมาอยู่ในเมือง ต้องเช่าบ้านอยู่ ต้องซื้อข้าวกิน ค่าแรงวันละ ๓๐๐ บาท ก็ไม่พอกิน ไม่พอใช้ จะขึ้นมากกว่านี้ ภาคอุตสาหกรรมก็เผชิญความกดดัน ที่ไม่สามารถแข่งขันได้ แต่ถ้าผู้ใช้แรงงานมีที่อยู่และมีอาหารกินเองเสียแล้ว ก็ไม่มีความกดดันเรื่องค่าแรงอีกต่อไป เพราะค่าจ้างทำงานจะเป็นเงินเหลือ สามารถออกแบบให้เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจมหภาคเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลกัน

เศรษฐกิจชุมชนพอเพียงกับเศรษฐกิจมหภาคที่เชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลกัน

คือทิศทางเศรษฐกิจอนาคตของไทย

ในอนาคต เศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาและยุโรปที่ผันผวนและวิกฤตอยู่เป็นเงื่อนไขก็จะหันมาค้นพบว่าต้องทำแบบนี้ จึงจะสามารถเติบโตได้บนความยั่งยืน

ที่อธิบายมาข้างต้นเพื่อให้เห็นว่า ถ้าจัดสรรที่ดินให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและทำมาหากินแล้ว จะทำให้เกิดคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตเพียงไร เป็นประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป เกิดเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเต็มประเทศ เป็นรากฐานให้ประเทศก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคง

จะเห็นว่าการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรมในเรื่องที่ดินเป็นประโยชน์ใหญ่หลวงเพียงใด การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรมยังมีเรื่องอื่นๆ เช่น ปฏิรูประบบภาษีให้เป็นธรรม ซึ่งก็ทำให้เกิดความเป็นธรรมอื่นๆ ขึ้นไป

การปฏิรูปโครงสร้างการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปฏิรูปประเทศไทย

๑๐. กระบวนการปฏิรูปประเทศไทยเกิดเต็มประเทศ

การปฏิรูปประเทศไทยควรจะเป็นของคนไทยทุกคน ไม่ควรจะมีใครคนใดคนหนึ่งหรือ พวกใดพวกหนึ่งผูกขาดเป็นเจ้าของ ต่างทำหน้าที่ตามฐานะและความเหมาะสม การที่รัฐบาลชูเรื่องนี้ขึ้นมา ก็เป็นการดี ที่ทำให้เกิดเป็นประเด็นทางการเมือง (Political issue) เกิดกระแสความตื่นตัว ทุกภาคส่วนควรใช้เป็นโอกาสที่จะคิดใหญ่เพื่อประเทศไทย จะคิดต่างกันหรือไม่เห็นด้วยกันก็ไม่เป็นไร เพราะนั่นเป็นเรื่องเล็ก เรื่องใหญ่คือประเทศไทยของเราด้วยกัน

ควรมีกุ่มต่าง ๆ ทั้งตามพื้นที่ ตามอาชีพ หรือตามประเด็นระดมความคิดกันอย่างต่อเนื่องให้เต็มประเทศ

การที่มีประชาชนทุกหมู่เหล่าพากันมาครุ่นคิดและระดมความคิดเพื่อประเทศไทยนั้นเป็นการดียิ่งนัก เพราะเป็นการเกิดขึ้นของความเป็นพลเมืองที่กัมมันตะ (Active Citizen) พลเมืองเมืองกล้าแข็งแรงก็จะเป็นปัจจัยชี้ขาดที่ทำให้ประเทศดีขึ้นทุกทาง

ฉะนั้น ในกระบวนการปฏิรูปประเทศไทยไม่ควรคิดว่ามีคนกลุ่มเล็กๆ เก่งๆ สามารถทำข้อเสนอดีๆ ก็พอ ข้อเสนอดีๆ เหล่านั้นใช้ว่าไม่มี แต่มันทำไม่ได้ถ้าปราศจากพลเมืองที่เข้มแข็ง เพราะฉะนั้น กระบวนการปฏิรูปประเทศไทยควรจะมีมุ่งสร้างพลเมืองที่เข้มแข็ง นั่นก็เป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางสังคมไปในตัว ที่ทำให้สามารถทำเรื่องดี ๆ ได้

กระบวนการปฏิรูปประเทศไทยไม่ต้องติดกรอบที่ผมนำเสนอไว้เมื่อคิดอะไรได้ชัดเจนแล้ว อาจจะยกร่าง พรบ.ปฏิรูปประเทศไทย ที่รวมเอาแนวคิดและเครื่องมือที่จะปฏิรูปประเทศไทยไว้ในร่างกฎหมายฉบับนี้ เพราะในการเคลื่อนไหวมวลชนนั้น หลังจากนำเสนอหลักการและเหตุผล

อะไรดี ๆ จนมวลชนเห็นด้วยแล้ว ถ้าเรื่องหลากหลายเกิน มวลชนจะจำไม่ได้ และขาดพลังขับเคลื่อน ต้องเตรียมว่าถ้าเห็นด้วยแล้วจะทำอะไรสักอย่าง อะไรสักอย่างนั้นคืออะไร

ในที่นี้ผมเสนอว่าปฏิรูปโครงสร้าง ๓ อย่างคือ ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ ปฏิรูปโครงสร้างสังคม ปฏิรูปโครงสร้างการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ถ้าเห็นด้วยก็เสนอให้ออก พรบ. ปฏิรูปประเทศไทย อันเป็นเครื่องมือปฏิรูปโครงสร้างทั้ง ๓ นี้

นี่เป็นข้อเสนอเบื้องต้นพอให้เห็นกรอบคิด แต่เมื่อกระบวนการปฏิรูปประเทศไทยขับเคลื่อนไปแล้วเห็นร่วมกันอย่างไร ที่ดีกว่านี้ก็ขอให้กันไป ตามที่เห็นร่วมกัน

